

s posebnim osvrtom na muzeje najveće i delatnost Galerije u Svetozarevu (predavač je bila Radmila Cvetković, kustos). Drugo predavanje, koje je bilo takođe planirano u isto vreme, na temu »Samouka umetnost Jugoslavije u zbirci Galerije u Svetozarevu«, a čiji predavač je trebalo da bude kustos Liljana Kojić, nije održano zbog bolesti kolegice.

Predavanje je imalo veliki uspeh i izazvalo veliko interesovanje kod učenika, jer je to prvi njihov susret s ovom temom. Prisutno je bilo oko 300 učenika, pretežno iz osnovnih škola. S obzirom na njihov uzrast, predavač je tekst predavanja dopunjavao posebnim objašnjenjima manje poznatih pojmova. Posle predavanja učenici su postavljali pitanja, a drugarica Cvetković je, pored toga, ukratko iznela i sadržaj neodržanog predavanja Liljane Kojić, kako bi tema bila zaokružena.

Istog dana, posle predavanja, u svetozarevskoj Galeriji je otvorena izložba slika Uroša Predića, iz zbirke Narodnog muzeja u Beogradu.

Autor izložbe je Vera Ristić, savetnik Narodnog muzeja u Beogradu. Izloženo je 25 slika, pretežno portreta (nastalih u periodu od kraja sedamdesetih godina prošlog veka do polovine tridesetih godina ovog veka). Izložbu je otvorila Koviljka Smiljković, direktor galerije, pri čemu je posebno naglasila da je izložba, kao i predavanje, organizovana u čast Dana muzeja.

Dan muzeja u osječkoj Galeriji likovnih umjetnosti

Branka Balen

Galerija likovnih umjetnosti, Osijek

Na preporuku MDC-a i predsjednice Muzejskog društva Slavonije i Baranje, mr Vesne Burić, uključila se Galerija likovnih umjetnosti sa svojim programom u obilježavanje Dana muzeja, 18. svibnja 1982.

Stručni kolegij galerije je prema generalnom programu za sve galerije i muzeje načinio svoj vlastiti:

Galerija je bila otvorena od 8 — 20 sati.

Ulaz i vodstva bila su besplatni.

Organizirana je prodaja stručnih publikacija galerije na štandu pred ustanovom. Prodajom je postignut uspjeh iznad svakog očekivanja. Adekvatan tome bio je i finansijski učinak prodaje.

Postavljena je posebna izložba (u jednoj dvorani izložbenog prostora Galerije) radova malo poznatih široj javnosti. Bilo je postavljeno šest slika spomeničkog i suvremenog karaktera. To su:

Vladimir Becić: Djevojke na travi, 1908.

akvarel, 240 × 315 mm
sign. 1. d. V. Becić 908

Miroslav Kraljević: Akt, 1912.

crtež crvenom kredom, 205 × 355 mm
sign. d. 1. Paris MK 1912.

Omer Mujadžić: Portret Tita

uljena sepija na papiru, 365 × 313 mm

sign. d. d. Mujadžić

Nepoznati slikar: Portret baruna Cserkicsy, sredina XVIII. st.

ulje na platnu, 128 × 96 cm
sign. nema

— uz sliku je priložena legenda s historijatom obitelji

Nepoznati slikar: Michael Arno, 1820.
ulje na platnu, 53 × 41,5 cm

sign. nema

Nepoznati slikar: Katarina Arno rođ. Krachenfels, 1820.

ulje na platnu, 53 × 41,5 cm
sign. nema

Michael Arno jedan je od prvih portretiranih osječkih apotekara. Uz sliku bila je postavljena legenda s historijatom obitelji Arno i njihovim vođenjem apoteke u Osijeku.

Pred galerijom stoji monumentalna skulptura Roberta Frangeša-Mihanovića: Palim borcima Šokčevićeve pukovnije, 1898, bronca, vis. 260 cm, koja je bila tom prilikom istaknuta. Pokraj skulpture bio je istaknut pano s historijatom događaja povodom kojega je spomenik podignut i značajem Frangešovog skulptorskog djelovanja u kontekstu hrvatske povijesti umjetnosti.

— Vršene su besplatne ekspertize tijekom cijelog dana.

Dan muzeja prošao je u osječkoj Galeriji izuzetno dobro. Zapravo, upravo onako kako bismo si priželjkivali, interes, posjeta i prodaja, ako ne svakodnevno, a ono barem tjedno.

Međunarodni dan muzeja u Sisku

Dunja Majnarić

Muzej Sisak, Sisak

U Sisku se od 5-25. 5. održavaju tradicionalni »Majski dani kulture« — manifestacija izrazito bogata najrazličitijim kulturnim zbivanjima. Muzej Sisak, koji se i ovog puta pridružio

tom šarolikom izražavanju na području kulture, po prvi je put svojim akcijama naglasio i Međunarodni dan muzeja — 18. 5.

Uoči tog dana (17.5.1982) u izložbenom prostoru Muzeja revolucije otvorena je izložba »Akvizicije«, koja je prikazala rezultate sakupljačke djelatnosti Muzeja Sisak u posljednjih tri do pet godina.

Arheološka zbirka s numizmatikom prikazala je više komada novca i različitih predmeta iz razdoblja starog vijeka. Od novca: skupni nalaz (sedamdeset komada) barbarske (ilirске), imitacije srebrnih helenističkih drahmi, te četrdeset komada srebrnog i brončanog novca raznih vladara od ranocarčkog do kasnocarčkog rimskog razdoblja. Od predmeta iz istog doba predočeno je nekoliko stilusa, par običnih željeznih prstenova i gema, ranokršćanska brončana lucerna i nekoliko keramičkih svjetiljki, te ulomci keramike *terra sigillate*.

Etnografska je zbirka bila zastupljena s trideset osam različitih predmeta (keramika, nošnje, pribor za pređenje i kuhanje, glazbala i inventari kuća i okućnica). Neki od većih predmeta, koji već sačinjavaju dio stalnog etnografskog postava, na ovoj su izložbi prezentirani fotografijama. Te, kao i sve ostale fotografije za ovu izložbu izradio je Krešimir Kiš. U okviru Galerijske zbirke izloženo je sedamnaest likovnih djela. Među njima se nalaze: mapa serigrafija Ivice Antolčića »Korablja«: mapa drvoreza iz vremena NOB-a Zlatka Price i Ede Murtića: akvareli, ulja na platnu i staklu Slave Striegla: grafike Miroslava Arsića: fotografije Mitje Komana, te po jedan rad Kaće Rosandić i Josipa Staniosa.

Desetak komada vrijednog oružja starijeg datuma (sablje, kubure, puške), keramički tanjuri i interesantni oblici opeka, te časopisi, albumi fotografija Siska i naljepnice tvornice »Teslić« iz prve polovice ovog stoljeća, bili su među četrnaest eksponata Kulturno-historijske zbirke.

Trideset devet predmeta Zbirke za radnički pokret prikazano je na ovoj izložbi. To su pokloni Josipa Broza Aleksandru Zidaru (britve i sat) te niz plakata, brošura, letaka, časopisa i listova vezanih za radnički pokret u Sisku.

Pokloni Muzeju Sisak priznanja i odlikovanja dodijeljena poznatim revolucionarima sisačko-banijskog područja, zatim brojne brošure, novine, dokumenti, slike, fotografije i oružje bili su četrdeset i jedan eksponat Zbirke za NOB, socijalističku revo-

luciju i izgradnju na izložbi »Akvizi-
cija«.

Devetnaest inventarnih brojeva Struč-
ne knjižnice pri Muzeju Sisak pripa-
daju mnogim fotografijama i razgled-
nicama vezanim za povijest grada
Siska, a na ovoj izložbi predstavlje-
ne su javnosti.

Uz svaki eksponat nalazio se broj
identičan onome u katalogu izložbe
u kojem su uz nazive predmeta naz-
načene i bitne karakteristike ekspona-
ta (da li je poklon ili otkup, ime
bivšeg vlasnika i inventarni broj iz
Knjige inventara pojedine muzejske
zbirke). Pojedine dijelove kataloga,
kao i obradu predmeta za izložbu,
radili su kustosi odgovarajućih zbir-
ki: Vera Briški za Stručnu knjižnicu
pri Muzeju Sisak, Zdenko Burkowsky
za Arheološku zbirku s numizmatik-
om, Branko Čačić za Galerijsku
zbirku, Božena Kraguljac za predme-
te Zbirke za radnički pokret, Dunja
Majnarić za Etnografsku zbirku, Želj-
ko Sušek za Kulturno-historijsku zbir-
ku i Ivica Šustić za Zbirku za NOB,
socijalističku revoluciju i izgradnju.
Likovno rješenje izložbe i kataloga
dao je Branko Čačić.

Izloženi pokloni i otkupljene stvari
upoznaju javnost s jednim vidom os-
tvarene muzejske djelatnosti i s raz-
nolikošću vrsta predmeta koje Muzej
sakuplja.

Želja muzejskih radnika je bila i da
se putem izložbe i kataloga izrazi za-
hvalnost ljudima koji su, posredniš-
tvom, poklanjanjem ili prodajom dje-
la, ostvarili suradnju s Muzejom Si-
sak.

Međunarodni dan muzeja (18.5.1982)
bio je zgodna prilika da se muzejska
djelatnost pokuša približiti mlađim
naraštajima. Na taj dan je Dunja Maj-
narić, kustos-etnolog Muzeja Sisak,
održala predavanje za treći razred
srednje škole (Centar usmjerenog o-
brazovanja »Vladimir Majder« u Si-
sku) na temu »Kako nastaje muzejska
izložba« (»Posavska svadba«).

Definicijom muzejske djelatnosti, pri-
mjerima i detaljnim opisom svakog
njegov raščlanjenog dijela nastojalo
se prisutnim mladim ljudima objasni-
ti rad u muzeju. Najočitiiji i svima po-
znat vid muzejske djelatnosti jest iz-
ložba. Opis poslova na primjeru po-
stavljanja jedne konkretne izložbe
trebao je prikazati sav onaj konfuzni
pa slojeviti niz radnji koje se kriju
»iza kulisa« finalnog produkta, tj. ja-
sne i sređene izložbene prezentacije.
Nizom primjera (uglavnom iz prakse)
učenici su upoznati sa svim fazama
pravljenja izložbe: od početne ideje,
preko obrade literature, terenskog
rada, sređivanja dobivenih podataka-

-njihovog grupiranja i adaptiranja za
izložbeni prikaz, izbora etnografskog
materijala iz depoa, eventualne nab-
avke materijala koji nedostaje, prav-
ljenje nacrta i detaljnog opisa poje-
dinih scena do konkretnih muzeološ-
kih problema kod realizacije izložbe,
poslova oko pisanja i štampanja ka-
taloga te organizacije izložbe, poslo-
va oko pisanja i štampanja kataloga
te organizacija efektnog otvorenja iz-
ložbe.

Kako su se navedeni primjeri odnosili
na izložbu »Posavska svadba« (po-
stavljenu u Starom gradu), učenicima
je potkraj predavanja uz fotografije,
dijapozitive i narodne svadbene po-
pjevke ukratko prikazan svadbeni o-
bičaj sisačke Posavine, kako se sla-
vio potkraj 19. i početkom 20. st., tj.
u razdoblju koje je uzeto za obrad-
bu ove izložbene teme.

Predavanje je bilo praćeno sa zani-
manjem. Zamijećeno je i prisustvo tih
istih učenika na poslijepodnevnoj ak-
ciji Muzeja Sisak u Starom gradu,
gdje su ujedno mogli i vidjeti izložbu
o čijem su nastajanju slušali preda-
vanje.

Na sam Međunarodni dan muzeja po-
slije podne, Muzej Sisak je organizi-
rao drugu izvedbu (prva je bila u li-
stopadu 1981. g.) »Događanja u Sta-
rom gradu Sisak«.

Uz nekoliko usputnih vijesti o sličnim
akcijama u svijetu, članak B. Kirigina
i Mr E. Marina »Događanje u muzeju«
(Informatica Museologica br. 2-3, 1979
g.) bio je neposredni poticaj za ideju
prezentiranja građe u Starom gradu
Sisak u formi »happeninga«. U nave-
denom članku autori opisuju kako je
u Arheološkom muzeju u Splitu izve-
dono specifično vodstvo grupe posje-
titelja kroz izložbeni prostor. Uz tu-
mačenje o pojedinim spomenicima
»događa se ona irealna razina pred-
stave«, koja je ostvarena putem glu-
maca, muzičara i recitatora, te svje-
tlosnim i zvučnim efektima.

Stari grad Sisak i u njemu izložbeni
prostori s eksponatima kulturno-histo-
rijske, galerijske i etnografske zbirke
Muzeja Sisak, vrlo je pogodan da se
oživi adekvatnim multimedijalnim sa-
držajem. Na taj način postao bi inte-
resantniji svim prosječnim stanovni-
cima koji, možda, i nisu zainteresira-
ni za statične muzejske eksponate.
U suradnji s Dramskom sekcijom
Centra za kulturu »Vladimir Nazor«
iz Siska i njihovim rediteljem Mićom
Jelić-Grnovićem, voditelji zbirki koje
su zastupljene u Starom gradu na-
pravili su plan izvedbe »Događanja
u Starom gradu Sisak«.

Predstava počinje jakim udarcem či-
nela (nije bilo tehnički izvedivo pro-

vesti prvotnu zamisao: početak s hit-
cem iz mužara), poslije se na trije-
mu prvog kata pojavljuje kostimiran
Petrica Kerempuh i govori Krležinu
baladu »Carmen antemurale scien-
se«. Nakon balade, u dvorištu Starog
grada izvodi se ulomak iz prve ilirske
drame »Juran i Sofija« Ivana Kuku-
ljevića. Po završetku ove izvedbe
Željko Sušek, kustos Kulturno-histo-
rijske zbirke, poziva posjetitelje u
prizemlje istočne kule, tzv. »oružanu«
gdje je izložbeni prikaz »Bitka kod
Siska 1593. godine«. Uz prisutne eks-
ponate i karte, on daje kratak prikaz
ovog prvog značajnijeg poraza do ta-
da nepobjedive turske vojske. Grupu
posjetitelja zatim preuzima Dunja
Majnarić, kustos Etnografske zbirke,
govoreći o značenju tradicijske kul-
ture naroda sisačkog kraja. Posjeti-
telji zatim imaju priliku čuti dijalek-
talni tekst Kate Janjčerove iz Tre-
barjeva Desnog, kako je objavljen u
Zborniku za narodni život i običaje
1901. godine (sv. VI). Tekst čita Ma-
rija Tustec iz Trebarjeva Desnog
(snimljeno na magnetofonsku traku
1981. godine). Posjetitelji imaju po-
gled u izložbeni prostor jedne po-
savske sobe usred koje se nalazi ve-
liki stol na kojem su zemljana zdjela
i nekoliko drvenih žlica. Ulomak koji
istovremeno slušaju s magnetofona
dijalektalni je tekst koji se zove
»Stol« i opisuje život u seoskoj za-
druzi potkraj 19. st. Kustos zatim go-
vori o položaju žene na selu u to do-
ba i njenoj brizi za odjeću obitelji.
Pri tome u hodniku ispred izložbenog
prostora dijapozitivima na platnu po-
kazuje neke fraze u obradi lana-od-
sijanja do namatanja na tkalački stan.
U početku dijaprojeksije zbor KUD-a
iz Hrastelnice s galerije suprotnog
krila Staroga grada pjeva staru pje-
smu »Sijala sam lenek«. U nastavku
dijaprojeksije s magnetofonske trake
čuje se slijedeći ulomak već spome-
nutog dijalektalnog teksta s naslo-
vom »Prelo«. Posjetitelji kreću dalje
i s lijeve strane kroz otvorena vrata
izložbenog prostora vide posavsku
sobu i za stolom, uz svijeću, tri pre-
lje (to su članice KUD-a iz Hrastel-
nice). Po završenoj dijaprojeksiji kus-
tos govori o teškim poslovima žena
na selu uz koje, još u jedino slobod-
no vrijeme — navečer, trebaju i tkati.
O tome piše i naš veliki pjesnik D.
Tadijanović. Glumac Dramske grupe
Centra za kulturu recitira pjesmu »Du-
go u noć u zimsku bijelu noć«. Kus-
tos-etnolog zatim upućuje posjetitelje
na kustosa Galerijske zbirke koji će
ih povesti u donaciju Janeš. Kustos-
-galerist Branko Čačić u južnoj kuli
drugog kata Starog grada Sisak go-

vori o značenju izloženih medalja i plaketa Želimira Janeša kao i o liku samog autora. Pri tome ističe pojedine njegove plakete, npr. Mažuranića, Njegoša i dr. Gasi se svjetlo, a reflektor naizmence obasjava plaketu Njegoša i lik glumca koji iz »Luče mikrokozme« čita tekst posvete Simi Milutinoviću Sarajliji. Zatim je na drugom kraju reflektor usmjeren na medalju Siska i glumca koji recitira pjesme A. Anušića (»Raport iz treće smjene«) i M. Kordića (»Radnička«). Posjet donaciji Janeš završava Mažuranićevim spjevom »Smrt Smail-age Čengijića« ispred plakete posvećene autoru spjeva. Kustos-etnolog potom poziva posjetitelje na »Posavsku svadbu«. Ukratko im objašnjava redoslijed svadbovanja u posavskim selima, što odgovara i redoslijedu onih momenata svadbe koji su prikazani u izložbenom prostoru na drugom katu jugozapadnog krila Starog grada Sisak. Svadbenim pjesmama svirkom i plesom posjetitelje je kroz postav provelo KUD iz Hrastelnice. Oni su grupu posjetitelja uveli zatim u galerijski prostor Muzeja Sisak (na drugom katu zapadne kule). Tu je kustos Galerijske zbirke dao sažet opis značenja izloženih umjetničkih djela a onda su s gornje galerije izložbenog prostora recitirane tri pjesme suvremenih sisačkih autora: S. Jendrička »Tri kule Siska«, J. Podnara »Vodovita posavska jesen« i M. Jelić-Grnovića »Iz poeme 22. lipanj 1941«. Tu se planirani dio »Događanja...« završava, a kustos Branko Čačić poziva posjetitelje na komentare upravo viđenog, na pitanja, prijedloge i, uz to, malu zakusku. »Događanja...« su napravljena upravo s ciljem da publiku uvuku u ova kulturno-muzejska zbivanja. Planirano je da se napravi niz predstava za posjetitelje iz raznih radnih sredina (»kulturnjaci«, radnici, učenici, poljoprivrednici) te da se dijalogom s njima ustanovi način prezentacije, što bi se moglo uvažiti kao komentar za ostale izložbe drugih sadržaja. Zbog premalog publiciteta, posjet je bio prilično skroman. Vjerojatno je to bila krivnja i samog organizatora. Možda nismo znali napraviti atmosferu za otvorenu diskusiju, jer se u oba slučaja komentiralo pojedinačno i u manjim grupama (uglavnom pohvalno), a publika je uz vodstvo KUD-a iz Hrastelnice zajedno s izvođačima zapjevala i zaplesala. Možda je i to jedna vrsta odgovora na naše pitanje: Da li ovakva prezentacija muzejske građe animira posjetitelja?

Neki aspekti arheoloških iskopavanja u suvremenim urbanim sredinama

(Metodološko-organizacijski osvrt)

Zoran Gregl

Arheološki muzej, Zagreb

Damjan Lapaine

USIZ kulture grada Zagreba

Želimir Skoberne

Zavičajni muzej, Brdovec

Važnost metodološkog pristupa i pravilnost priprema (prilagođenih terenskoj situaciji) kod arheoloških istraživanja istaknuta je u suvremenoj znanosti već poodavno, dok u našim krajevima vidnije mjesto zauzima tek u poslijeratnom razdoblju. Temelj svakog istraživačkog rada predstavlja eksperiment; međutim, ukoliko on ne uspije otrpve, uzimaju se ponovno svi elementi i eksperimenti se ponavljaju tako dugo dok se ne postigne određeni rezultat. Terensko istraživanje u arheologiji možemo uspoređivati s eksperimentiranjem u drugim znanostima, ali ima i posebnosti što su svojstvene samo arheologiji — nema ponavljanja eksperimenta, budući da niti ne postoje dva identična terena¹. Svako iskopavanje ujedno znači i »uništenje« samog lokaliteta (konstatacija zvuči vrlo grubo, ali je u većini slučajeva točna), pa ta činjenica prisiljava svakog istraživača na maksimalan angažman kako bi se prikupilo što više podataka, jer gotovo da i nema mogućnosti da se do njih na isti način dođe. Tu se očituje korisnost pravilnog metodološkog pristupa bez kojeg je nezamislivo svako suvremeno koncipirano iskopavanje. U novijoj domaćoj literaturi taj je problem spominjan samo marginalno, tako da su najbolje obrađeni problemi koji se javljaju pri istraživanju prehistorijskih lokaliteta, dok su antički i ranosrednjovjekovni zanemareni. Ovdje treba prije svega istaknuti značajan rad N. Tasića i B. Jovanovića — »Metodologija istraživanja u praiatorijskoj arheologiji«.² Važnost znanstveno-publicističkog rada o toj problematici iz oblasti antike i ranog srednjeg vijeka očigledna je zbog više činilaca. Jedan od tih aspekata je i pitanje kontinuiteta u arheologiji, pa ćemo se nešto više osvrnuti na taj problem. Na području Hrvatske postoji čitav niz suvremenih urbanih aglomeracija koje su nastale

na mjestima gdje su još u antici postojali značajni gradski centri. Navešti ćemo samo neke od njih: Pula, Zadar, Sisak, Osijek, Vinkovci itd. No suvremeno urbano tkivo prekrilo je ponekad i rimsku ruralnu arhitekturu, prometnice i druge manje objekte. Primjer Zagreba je vrlo signifikantan — Andautonia, najznačajniji antički lokalitet, ostao je koliko-toliko sačuvan, dok su *vicusi* i *villae rusticae*, koje su se grupirale oko ovog središta, više-manje uništene. Pri planiranju prostornih planova razvoja suvremenih naselja stoga je neophodno uključivati i arheologe. Stihijnost u radu i nepravdočnost planiranja doveli su do paradoksalne situacije da se akcija vrši tek u trenutku kad je buldožderima veći dio lokaliteta uništen, pa takva intervencija više slična »vatrogasno« spašavanje ostataka arheoloških spomenika nego na zaštitno iskopavanje. I za ovu tvrdnju poslužit ćemo se zagrebačkim primjerima: rimska nekropola na križanju Savske ceste i Ulice proleter-skih brigada, brončanodobna ostava u Dežmanovom prolazu, ostaci rimskog naselja u Dubravi i sl. O šteti koju znanost pri tom trpi nije potrebno govoriti — zna se da su podaci o okolnostima nalaženja određenog predmeta ponekad dragocjeniji od samog predmeta.

Organizaciona pitanja

Gradovi u posljednjem razdoblju doživljavaju najdinamičniji razvoj u svojoj povijesti i počinju zauzimati površinu koja je nekad bila tek šira okolica. Postavlja se pitanje — kako, u ovakvoj situaciji, pristupiti izradbi programa arheoloških istraživanja, valoriziranja i prezentiranja arheoloških spomenika? Prije svega, treba analizirati dosadašnji način programiranja i planiranja arheoloških istraživanja i međusobne odnose svih činilaca koji provode istraživanja i onih koji odlučuju o razvoju grada, društvenom planiranju i ekonomskim odnosima.

Na području grada Zagreba arheološka istraživanja provodi Arheološki muzej, Institut za arheologiju Filozofskog fakulteta te općinski muzeji u Zaprešiću, Velikoj Gorici i Sesvetama, a Restauratorski zavod Hrvatske na objektima kasnog srednjeg vijeka. S druge strane, zavodi za zaštitu spomenika kulture imaju nadzor nad istraživanjima i trebali bi biti spona pojedinih institucija i potreba planiranja u odnosu na društveni i urbanistički razvoj grada. Društveno-politička zajednica donosi planove razvoja a urbanistički zavodi i sekre-